

античних філософських визначень. Натомість простежується тенденція до деталізації, формалізації принципів та процедур, через які ідея верховенства права має отримати конкретні практичні напрямки запровадження та утвердження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дайсі А.В. Вступ до науки конституційного права. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.constitution.org/cmt/avd/law_con.htm
2. Пухтецька А.А. Принцип верховенства права : сучасні європейські доктрини як орієнтир для реформування національного законодавства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/27214>
3. Пухтецька А.А. Формування вимог принципу верховенства права західною правовою традицією // Вісник вищої ради юстиції. 2010. N 3. С. 64-72
4. Лекція Старшого судового лорду Великобританії Т. Бінгема. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1901516/>

П. Береза

Науковий керівник: к. ю. н., доц. Ярмол Л.В.,

СТАН СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Ознаки громадянських прав і свобод людини є тими специфічними рисами які дають змогу відокремити права, котрі ми відносимо до громадянських. За допомогою ознак громадянських прав і свобод їх можна порівнювати з іншими групами основних прав і свобод людини і громадянина, виділяючи спільні та відмінні риси.

Всі ознаки громадянських прав і свобод людини в Україні можна умовно поділити на дві підсистеми (види): загальні та спеціальні. Як одна з груп конституційних прав і свобод індивіда, вони мають загальні ознаки, властиві всім основним правам і свободам людини і громадянина. [1, с. 267]

По-перше, громадянські права і свободи людини є фундаментальними правами і свободами. Вони не лише проголошені у міжнародних актах, але й закріплені Конституцією України. Це єдиний нормативний акт, який має право визначати їх зміст, обсяг та межі реалізації.

Звідси випливає друга ознака – постійний характер даних прав і свобод людини, їх особливий механізм реалізації. Це означає, що окреме громадянське право чи свобода, як і будь-яке інше конституційне право, не припиняється і не виникає раз по раз, а є невід'ємним правом кожного учасника конкретних правовідносин. Набором конституційних прав, свобод та обов'язків особа вже володіє до виникнення правовідносин у конкретній сфері.

Третьою загальною ознакою громадянських прав і свобод людини можна вважати їх значущість. Вони виражають насамперед і безпосередньо відносини та зв'язки людини і держави, тоді як інші галузеві суб'єктивні права і свободи регулюють зв'язки або громадян і органів держави, або громадян і державних чи громадських організацій, або громадян між собою.

По-четверте, громадянські права і свободи, як і решта основних прав і свобод, мають особливий механізм охорони. Його функціонування забезпечується всією системою національного законодавства, діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних та громадських організацій та інших юридичних та фізичних осіб.

П'ятою загальною ознакою громадянських прав і свобод є їхня універсальність – вони діють у всіх сферах суспільного життя, на всій території держави, у будь-яку годину дня чи ночі їх зміст та обсяг є однаковим для всіх фізичних осіб, котрі підпадають під юрисдикцію української Конституції. З іншого боку, громадянські права і свободи мають свої спеціальні ознаки – за своїми специфічними якостями вони є пріоритетними, природженими, сталими, загальними та індивідуальними. [2, с. 12]

Пріоритетність громадянських прав і свобод підкреслюється місцем розташування у другому розділі Конституції – одразу після принципів правового статусу особи в Україні і перед політичними та іншими правами і свободами – це не випадково. По перше, така послідовність властива Загальній Декларації прав людини 1948 р. Міжнародному пакту про громадянські та політичні права 1966 р. По-друге, громадянські права і свободи є основою не тільки системи конституційних прав і свобод людини, але й практично всього правового статусу особи в Україні. Це зумовлено особливою значущістю громадянських прав і свобод для людини і держави. Для людини вони є передумовами задоволення інших духовних і матеріальних потреб. Для держави вони є суттєвими, бо втілюють її демократичний, правовий, соціальний характер. До громадянських прав і свобод неможливо застосувати таку умову, як дієздатність. Особі не треба чекати досягнення певного віку, щоб користуватися правом на таємницю листування, правом на повагу до власної гідності чи правом особистої недоторканності.

Вищеназвані та інші громадянські права і свободи має й однорічна дитина, і столітня людина. Крім того, дані права і свободи не залежать від визнання їх державою. Вони існують як об'єктивна реальність, зумовлена людською сутністю, природою людини. У зв'язку з природним (природженим) характером громадянських прав і свобод, всі інші конституційні права і свободи, за окремими винятками, є похідними. Держава на власний розсуд може встановлювати зміст і обсяг політичних, економічних чи соціальних прав, що лише незначною мірою буде торкатися природи людини.

Громадянські права і свободи є сталими суб'єктивними конституційними правами людини. Під цим розуміється їх одвічний, постійний та незмінний характер. Під впливом соціально-економічних та соціально-політичних чинників, будуть змінюватися і конкретні соціальні, політичні, економічні та духовні конституційні права і свободи. По-новому можна визначати їхні межі та обсяг в юридичній чи фактичній конституціях України. Ці права неможливо законодавчо змінити чи повністю скасувати, як неможливо переробити чи побороти природу людини. Вони будуть існувати доти, допоки існуватиме людство на планеті. Під загальністю громадянських прав і свобод людини необхідно розуміти їх належність всім людям без винятків та обмежень. Користування цими правами не залежить від набуття чи втрати українського громадянства, бо громадянські права і свободи мають всі фізичні особи: громадяни України, іноземці та апатриди. [3]

Нечіткість системи культурних прав і свобод людини обумовлена тим, що конституційні права людини реалізуються у певних сферах суспільного життя, котрі часто взаємно перетинаються. Конкретне суб'єктивне право людини дуже важко визначити як суто культурне, чи суто соціальне, чи суто політичне. Тому подібна класифікація конституційних прав і свобод є умовною. Вона не впливає на їх обсяг, зміст чи рівень гарантованості, однак сприяє глибшому розумінню їх сутності та соціального призначення, поліпшуючи їх практичне застосування. [4]

Отже, права людини – це її правові можливості. Права і свободи людини і громадянина окреслюють певну сферу автономного існування індивіда, його життєдіяльності як члена суспільства. Ці правові можливості мають розцінюватися як своєрідні юридичні блага, зміст яких полягає у встановленні і гарантуванні певних меж свободи/несвободи особи. Тому права і свободи людини і громадянина є органічною складовою юридичною частиною особистості як соціальної характеристики людини, входять до її структури. Вони формуються історично в ході розвитку людської спільноти, і тому на кожному історичному етапі існує більша або менша сукупність прав і свобод.

Тенденцією їх становлення як правового інституту є поступове, але невпинне розширення правового надбання людини і громадянина за рахунок включення до їх переліку нових можливостей.

Вони є правовим надбанням людини і в тому розумінні, що не даруються державою, а здобуваються – на протидію авторитарним чи патерналістським запитам державної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колодій А. М. *Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні: підруч.* / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – К. : Правова єдність, 2008. – 350 с.
2. Пережняк Б. А. *Конституционные основы правового положения личности в социально-культурной сфере развитого социалистического общества: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Государственное право и управление; советское строительство; административное право; финансовое право»* / Б. А. Пережняк. – Одесса, 1984. – 25 с.

3. Коментар до Конституції України. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yport.inf.ua/konstitutsiya-ukrajini-naukovo-praktichniy.html>.

4. Соколенко Ю. Гарантії культурних прав і свобод громадян України / Ю. Соколенко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UVicle/view/8421/10236>.

Ю. Воловець

Науковий керівник – д. ю. н., проф. Сливка С.С.

МІСЦЕ СОЦІОЛОГІЇ ПРАВА У СИСТЕМІ ЮРДИЧНИХ ТА ІНШИХ ГУМАНІТРИХ НАУК

На сьогоднішній день, досить важливим елементом загальної системи науки виступає соціологія права. Це обумовлено тим, що суспільство з кожним днем змінюється і відповідно змінюються соціальні зв'язки між людьми, що має неабиякий вплив не тільки на суспільні відносини загалом, але і на правові, зокрема. Адже саме соціологія права показує всебічний розвиток права через призму соціальних зв'язків, щоб чітко нам показати яку роль відіграє право в суспільстві та як саме соціум може на нього вплинути.

За цих умов право – динамічне соціальне явище, яскравий феномен та незаперечна цінність сучасної людської цивілізації – так само переживає складний період трансформації, обумовлений значними змінами у розвитку суспільства, початком формування нового типу світового співтовариства, а також формуванням нового типу особистості з притаманним їй типом правосвідомості, світоглядними та ментальними настановами тощо [2].

Для того, щоб краще зрозуміти цю науку варто з'ясувати як саме вона почала формуватись та визначити її роль для права.

Термін «соціологія права» для офіційної вказівки на нову, всіма визнану наукову дисципліну зі своєю самостійною, специфічною предметною цариною дослідження введено тільки у 1962 р. на V Міжнародному соціологічному конгресі, хоча словосполучення "соціологія права" увійшло до вжитку ще у XIX ст. Тоді ж (у 60-ті роки) було створено Дослідницький комітет соціології права у рамках Міжнародної соціологічної асоціації. Соціологія XIX ст. хоча й закликала до науково-емпіричних досліджень суспільного життя, але сама не демонструвала повчальних прикладів і загалом залишалася теоретичною дисципліною. Тому відповідь на питання про причини інтересу юристів до соціології слід шукати саме у соціологічних теоріях [3].

Як бачимо, ця наука є досить молодого для правової течії. Те, що дана наука є передусім юридичною влучно обгрунтовує правознавець В. В. Лапєва. Вона пише, що без використання теоретичного потенціалу юридичної науки соціологія права не може отримати статус повноцінної наукової дисципліни і буде являти собою комплекс емпіричних досліджень, що не виходять на фундаментальні проблеми правового життя суспільства. Тому найбільш плідно соціологія права може розвиватися в рамках правознавства [5].

Мельник М. І. вважав, що термін «соціологія права» варто замінити на «правова соціологія». Він свою думку обгрунтовує тим, що з'явилися нові соціологічні дослідження, які не мали місця раніше, змінився рівень правової культури, правосвідомості. Але ці аргументи не є достатніми для того, щоб вносити такі зміни [6].

Соціологію права іноді відносять до нової юридичної науки, яка формується в результаті дослідження застосування права в різних галузях життя. Беручи до уваги її принципи системності та історизму, слід зазначити, що вона вміщує в собі і філософію права, сутність, тенденції розвитку, місце і роль у формуванні людських відносин, у світогляді, науковому знанні. Також, зазначимо, що соціологія права складається із трьох основних частин. Перила – це збір інформації про соціальні закономірності, в котрих право виступає як один із суттєвих елементів. Друга – це світ загальних соціальних цінностей, котрі в даному суспільстві визнані і котрі розв'язують також і законодавство.